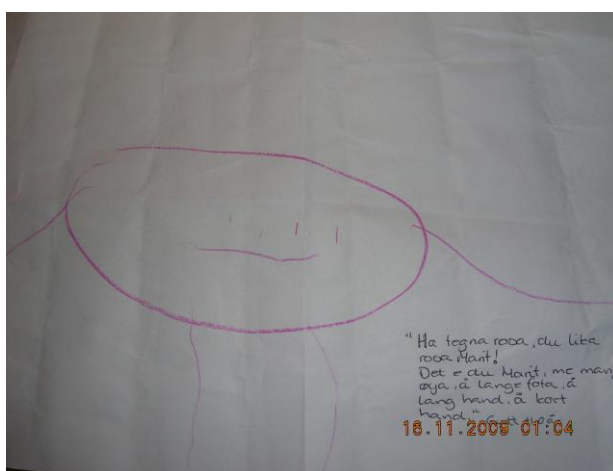

PEDAGOGISK DOKUMENTASJON

FAGOPPGAVE I PEDAGOGIKK.

**MARIT BJERKAAS
DEFU-OPPDAL
HØGSKOLEN I NESNA
HØSTEN 2009**

FORORD.

Tegningen på forsiden fikk jeg fra en gutt på fire år. Jeg har hatt mange ”kamper” med han, og jeg har grått i fortvilelse av å ikke nå inn til ham. Jobben i barnehagen krever at du jobber med hele følelsesregisteret, og det har jeg virkelig gjort med denne gutten. Selv om jeg har opplevd frustrasjon i jobben med denne gutten, har jeg også blitt så godt kjent med ham at han har fått en egen plass i hjertet mitt. Det var en veldig god bekreftelse på at jeg hadde nådd inn til ham da han kom og gav meg denne tegningen samtidig som han sier ”*Ha tegna rosa, du lika rosa Marit. De e du Marit, me mange øya å lange fota, å lang hand å kort hand.*” Denne tegningen fortalte meg mer om jobben jeg hadde gjort i forhold til denne gutten, enn det ei hel bok kunne gjort.

Jeg ønsker å rette en takk til mine informanter for svar på spørreundersøkelsen.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke min veileder Signe A Hansen ved Høgskolen i Nesna for god hjelp til å komme over bakketoppene. Jeg vil også sende en liten takk til en tålmodig samboer som har holdt ut med varierende humør, bøker og papirer over alt.

Med vennlig hilsen Marit Bjerkaas.

INNHOLD:

FORORD.....	2
INNHOLD:.....	3
INNLEDNING.	4
HVA SIER RAMMEPLAN OG STORTINGSMELDING NR.41 OM DOKUMENTASJON OG PEDAGOGISK DOKUMENTASJON?	6
RAMMEPLAN FOR BARNEHAGENS INNHOLD OG OPPGAVER.....	6
KVALITET OG STORTINGSMELDING NR.41.	7
KVALITET.	7
STORTINGSMELDING NR.41.	8
DOKUMENTASJON, PEDAGOGISK DOKUMENTASJON OG MAKT.	9
HVA ER DOKUMENTASJON OG PEDAGOGISK DOKUMENTASJON.	9
PEDAGOGISK DOKUMENTASJON OG OBSERVASJON.	10
HVEM DOKUMENTERER VI FOR?	11
UTFORDRINGER OG STYRKER MED PEDAGOGISK DOKUMENTASJON.	11
METODE.	13
INFORMANTER.	13
PRESENTASJON AV INFORMANTER.	14
INNSAMLING AV DATA.....	14
UNDERSØKELSE OG DRØFTNINGER.....	15
1. Hva forstår du med pedagogisk dokumentasjon slik det her er formulert i Rammepplan?	15
2. Hvem er det i din barnehage som gjør dokumentasjonsarbeidet?.....	19
3. Hvilke dokumentasjonsmetoder brukes som grunnlag for pedagogisk dokumentasjon i din barnehage?.....	20
4. Hvem dokumenteres det for?	22
5. Hva brukes den pedagogiske dokumentasjonen til?	23
6. Tid.	24
KONKLUSJON.	26
LITTERATURLISTE.	28
ETTERORD.	29
VEDLEGG.	30
VEDLEGG 1.	30
Intervjuguide.	30
Spørreundersøkelse, pedagogisk dokumentasjon.....	30
VEDLEGG 2.	31
Informasjonsbrev til barnehagene.	31
Informasjonsskriv om spørreundersøkelse.....	31
DEL 2	31

INNLEDNING.

Gjennom førskolelærerstudiet og jobben i barnehagen har jeg flere ganger hørt begrepet *Pedagogisk dokumentasjon*, men må innrømme at jeg ikke hadde fått betydningen av begrepet skikkelig inn under huden. Ut i fra den lille kunnskapen jeg hadde om pedagogisk dokumentasjon, visste jeg at det handlet om en litt annen måte å jobbe på enn det som er ”vanlig” i barnehagen, men jeg visste ikke hvordan. Dette vekket min nysgjerrighet på å finne ut mer om hva pedagogisk dokumentasjon er, og hvordan det kan brukes i arbeidet i barnehagen

Jeg har jobbet i barnehagen i tre år, samtidig som jeg er førskolelærerstudent. Jeg er i en profesjon som ikke bestandig blir verdsatt så høyt som den burde bli. Kanskje kan pedagogisk dokumentasjon være veien å gå for å vise frem mer av alt det gode arbeidet som gjøres i barnehagen? Kanskje er pedagogisk dokumentasjon også veien å gå for å sikre at det arbeidet som gjøres i barnehagen er bra? Kanskje er pedagogisk dokumentasjon nøkkelen til å drive utviklingen i barnehagen fremover? Både det med å vise frem det vi gjør, og sikre at det vi gjør i barnehagen er godt nok handler om utvikling. Etter å ha tenkt litt over disse tingene kom jeg frem til følgende problemstilling for oppgaven: ***Hvordan brukes pedagogisk dokumentasjon i utviklingsarbeid i barnehagen?***

Utvikling i denne sammenhengen handler for meg om at barnehagen må følge med i den tiden den eksisterer i. Om man i barnehagen begynner å tenke som så at det man har gjort i alle år fungerer sikkert i år også, mener jeg at man er kommet inn på en skummel veg. Man må i alle fall stille seg spørsmål hvorfor fungerer dette eller ikke hele tiden under veis. Forventinger, krav og synet på barn og barnehagen endres hele tiden, og jeg mener da det er viktig at vi i barnehagen utvikler oss i takt med resten av samfunnet. Utviklingsarbeid har også noe med barnas utvikling å gjøre. Gjennom årene i barnehagen legges mye av grunnlaget for hvordan barna kommer til å utvikle seg senere.

Begrepet pedagogisk dokumentasjon vil bli nærmere definert i neste del av oppgaven.

Formålet med denne oppgaven er delt i to. Det ene er min nysgjerrighet på hvordan jeg kan bruke pedagogisk dokumentasjon i utviklingsarbeid i barnehagen. Det andre er at denne oppgaven er en del av eksamen i pedagogikk ved førskolelæreutdanningen ved Høgskolen i Nesna.

Den første delen av denne oppgaven handler hva Rammeplan og Stortingsmelding nr.41 sier om pedagogisk dokumentasjon. Stortingsmeldingen kommer som følge av at kvaliteten i barnehagen skal sikres, derfor har jeg også med en liten del om hva kvalitet er. For å komme frem til et svar på problemstillingen min må jeg vite noe om hva dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon er, og ikke er. Jeg må også vite noe om hvem er det vi dokumenterer for i barnehagen, hvem skal barnehagen utvikles for og hvem er det som gjør dokumentasjonsarbeidet. Jeg vil også belyse noen av utfordringene og styrkene med pedagogisk dokumentasjon.

Neste del av oppgaven handler om selve undersøkelsen jeg gjorde for å komme frem til et svar på problemstillingen. Her er det informasjon om mine informanter og hvordan undersøkelsen ble gjennomført. Så presenteres funnene fra undersøkelsen sammen med drøftninger.

HVA SIER RAMMEPLAN OG STORTINGSMELDING NR.41 OM DOKUMENTASJON OG PEDAGOGISK DOKUMENTASJON?

RAMMEPLAN FOR BARNEHAGENS INNHOLD OG OPPGAVER.

I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det at dokumentasjon, planlegging og vurdering henger nøye sammen. Det å vite noe om personalets arbeid og barnas virksomhet i barnehagen, danner et viktig grunnlag for barnehagens videre utvikling og arbeid. Her kan dokumentasjon være et middel for å få frem ulike oppfatninger og åpne for en kritisk og reflekterende praksis. Den jobben som blir gjort i forhold til barns læring, lek og utvikling må gjøres synlig, og danne grunnlag for refleksjon over barnehagens verdigrunnlag og oppgaver. Altså må planleggingen baseres på kunnskap om barnas utvikling og læring. Her kommer man inn på at observasjoner, dokumentasjon og refleksjon må ligge til grunn for den videre planleggingen av barnehagens virksomhet.(R-06 side 47-49)

I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver kan vi også lese at den enkelte barnehage står fritt til å velge dokumentasjonsmetode og omfang ut i fra lokale forutsetninger og behov. Det er barnehagens styrer som har et særlig ansvar for å iverksette og lede barnehagens arbeid, deriblant dokumentasjonsarbeidet i barnehagen. Pedagogisk leder har ansvar for dokumentasjon av arbeidet i barnegruppen hun har ansvar for. Videre står det at det bør legges til rette for bredest mulig medvirkning fra barn, foreldre, barnehagens personale og eiere i arbeidet med blant annet dokumentasjon.

Det som blir dokumentert i barnehagen kan gi foreldre, lokalmiljø og kommunen som barnehagemyndighet informasjon om det barna opplever, lærer og gjør i barnehagen.(ibid:47-49)

Når man dokumenterer i barnehagen må også det etiske perspektivet ligge til grunn. Foreldre og barn kan reagere om for mye av det barna sier og gjør blir brukt til skriftlige observasjoner og vurderinger. Det bør også nevnes at dokumentasjon knyttet til enkeltbarn, som skal brukes til samarbeid med hjelpeinstanser skal skje i samarbeid og forståelse med barnets foreldre/foresatte.

Likevel er det viktig at barnas synspunkter og erfaringer inngår i vurderingsarbeidet i barnehagen. Den dokumentasjonen og informasjonen som blir brukt skal danne utgangspunkt for refleksjon og diskusjoner i personalgruppen og med barn og foreldre. (ibid:47-49)

KVALITET OG STORTINGSMELDING NR.41.

Den 29.mai 2009 ble Stortingsmelding nr.41 godkjent i statsråd. Denne stortingsmeldingen kommer som en følge av at i 2009 trådte retten til barnehageplass i kraft. Regjeringen har lagt vekt på at fullføring av barnehageutbygging skal skje, uten at kravet til kvalitet i barnehagetilbudet skal senkes. Denne stortingsmeldingen tydeliggjør regjeringens ambisjoner om å sikre et barnehagetilbud av høy kvalitet til alle. (St.meld.nr.41:5)

Ett ledd i å sikre kvalitet i barnehagen er dokumentasjon. Før jeg går nærmere inn på hva stortingsmeldingen sier om dokumentasjon, vil jeg se på hva begrepet kvalitet sier oss.

KVALITET.

Det finnes ikke et helt klart og tydelig svar, eller en klar definisjon på hva kvalitet i barnehagen er, barnehagekvalitet. Det har vært gjort flere forsøk på å lage definisjoner, blant annet ved å lage sjekklister for hva kvalitet er. Disse listene fanger kan fange opp viktige aspekter, men ikke alle. (Kvistad og Søbstad 2007:28)

Det nærmeste vi kommer en definisjon på kvalitet er denne, sitat;

”Med barnehagekvalitet menes barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger av og erfaringer med barnehagen og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglige og samfunnsmessige kriterier på hva en god barnehage er.” (Søbstad 2002:17)

For å forklare definisjonen kan man si at aktørenes egne oppfatninger av og erfaringer med barnehagen har noe å si om deres syn på hva som er kvalitet og ikke. Her tar definisjonen hensyn til at det er mange aktører i en organisasjon som en barnehage, som har en mening om hva kvalitet er ut i fra deres opplevelse av barnehagen. Altså kan vi si at det er en subjektiv tilnærming til hvordan barnehagen oppleves av de som har jevnlig kontakt med den. (Kvistad og Søbstad 2007:29)

Denne definisjonen sier også noe om at kvalitet handler om at barnehagen må oppfylle faglige og samfunnsmessige kriterier. Her kommer vi inn på de kravene og kriteriene som stilles til barnehagen fra blant andre myndigheter og eiere. Det er fagfolk og samfunnet som setter kriteriene. Her handler det mer om klare kriterier som skal fylles opp. (ibid:31) Disse kriteriene og kravene finner vi blant annet i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, Barnehageloven og i Stortingsmelding nr.41.

STORTINGSMELDING NR.41.

Stortingsmelding nr.41 sier at gjennom å dokumentere aktiviteter, utvikling og læring, dannes det en felles referanseramme, og dermed et utgangspunkt for refleksjon om barnas og barnehagens utvikling og læringsprosess. Et viktig punkt i stortingsmeldingen er at det er barnehagens arbeid, og ikke måloppnåelse hos det enkelte barn som skal vurderes.

Dokumentasjon skal bli brukt for å synliggjøre og informere, for å vurdere det enkelte barns utvikling og som grunnlag for refleksjon og læring.

I stortingsmeldingen er det også referert til en evaluering av rammeplan, gjort av Østrem med flere. Denne evalueringen viser blant annet at andre impulser enn rammeplan kan være avgjørende for hvordan styrerne oppfatter kravene til dokumentasjon, samtidig som det også blir påpekt at det er grunn til å se nærmere på om Rammeplanen er tydelig nok på hva dokumentasjon i barnehagen skal være. (St.meld.nr.41:79) Det bør også nevnes at det med å dokumentere er det styrerne i barnehagene sier er det vanskeligste kriteriet i Rammeplan å få gjennomført i praksis. De fremhever at dokumentasjonsarbeid er tidkrevende, og at i en hektisk hverdag er det for lite tid til refleksjon sammen med det øvrige personalet. (ibid:78)

Regjeringen er opptatt av at de ansattes pedagogiske kompetanse er tilstrekkelig i dokumentasjonsarbeid, slik at det helhetlige synet på små barns læring blir ivaretatt.

Regjeringen ønsker å stille klare krav som sikrer høy faglig kvalitet i dokumentasjonsarbeidet i barnehagen, og de vil sette rammer for dette slik at barnehagene ikke utvikles i en for sterk instrumentalistisk retning, altså at det ikke bare blir kartlegging av barn, men at man går mer i dybden. Den samme evalueringen fra Østrem med flere, viser at det i barnehagene er en omfattende bruk av kartlegging, ”veiing” og ”måling”, av enkeltbarn i barnehagen. Samtidig som det blir større fokus på læring i barnehagen mener departementet at det er viktig at man forhindrer en uheldig praksis når det gjelder kartlegging av barn i barnehagen. De ønsker derfor å klargjøre dagens regelverk om dokumentasjon og vurdering av enkeltbarn. (ibid:80)

Stortingsmeldingen setter også fokus på at barnehagene må ha ett bevisst forhold til hvorfor de dokumenterer, og hva dokumentasjonen skal brukes til. Her er åpenhet, etisk bevissthet og samarbeid med foreldrene viktige faktorer som må være med på å danne grunnlag for hva som blant annet dokumenteres. (ibid:80)

DOKUMENTASJON, PEDAGOGISK DOKUMENTASJON OG MAKT.

HVA ER DOKUMENTASJON OG PEDAGOGISK DOKUMENTASJON.

Som vi har sett bruker Rammeplan og Stortingsmelding nr 41 begrepene *dokumentasjon* og *pedagogisk dokumentasjon* mye om hverandre, men forskjellene kan være store.

Om vi begynner med å se på dokumentasjon, kan vi si at dokumentasjon betyr å føre bevis for noe, og gjøre noe synlig. Dokumentasjon forteller oss om noe som allerede er blitt gjort.

(Kvistad og Søbstad 2007:199) Dokumentasjon finner vi i mange ulike former. Det kan være et skrevet dokument, bilder, en tegning, en gjenstand, videoopptak, noe man har funnet når man er ute på tur, altså nesten hva som helst. (Pape 2009:18)

Mye av det som blir hengt opp på veggene i barnehagen av bilder og tegninger er nok kanskje tenkt som dokumentasjon, men får heller funksjonen som dekorasjon. Taguchi og Åberg (2006:22) sier at om man skal bruke dokumentasjon til utvikling, må man ikke nøye seg med å samle på hendelser, men tørre å ta et skritt videre. (Åberg og Taguchi 2006:22) For at det som henges opp skal kunne kalles en dokumentasjon og skape utvikling, må det gi oss noe mer. Det må si noe om prosessen i arbeidet. Om man for eksempel henger opp en bildeserie fra en arbeidsprosess, sammen med kommentarer som utdyper det bildene viser, kan man kalle det en dokumentasjon. Om man så går enda ett hakk videre og bruker den samme dokumentasjonen til å reflektere rundt prosessen sammen med barna, kan dokumentasjonen kalles pedagogisk. Altså om man kan bruke dokumentasjonen til utvikling i det pedagogiske arbeidet. (Pape 2009, s 68) Vi kan si at dokumentasjonen forteller oss en historie om hva som skjer i det pedagogiske arbeidet. Kari Pape definerer det slik, sitat; *"Pedagogisk dokumentasjon handler om å fange hverdagen og forsøke å forstå hva som skjer i den pedagogiske praksisen"*. (Pape 2009:22)

For at man skal kunne kalle en dokumentasjon pedagogisk, må dokumentasjonen belyse situasjoner slik at man får frem flere sider av en sak. Først når du begynner å reflektere rundt dokumentasjonen, kan denne bli nyttig som en pedagogisk dokumentasjon. Når for eksempel en barnetegning eller en situasjonsbeskrivelse får oss til å stille spørsmål, og reflektere, blir dokumentasjonen til en pedagogisk dokumentasjon. Det er bruken av dokumentasjon som avgjør om den kan kalles pedagogisk eller ikke. (ibid:19)

Når vi bruker begrepet pedagogisk dokumentasjon sier Dahlberg, Moss og Pence at det refereres til to forhold som har noe med hverandre å gjøre; en prosess og en bestanddel. Bestanddelen er det materialet som gjengir det barna sier eller gjør, og det pedagogen sier

eller gjør. Her er det blant annet snakk om notater, bilder og tegninger barna har laget. Prosessen handler om å bruke bestanddelen som et middel til å reflektere over det pedagogiske arbeidet på en bestemt, metodisk og demokratisk måte. (Dahlberg m.fl 2007:222) Pedagogisk dokumentasjon kan sees på som et verktøy som danner grunnlag for en reflekterende praksis som kan føre til utvikling av arbeidet i barnehagen. (Åberg og Taguchi 2006:22) Når vi jobber med dokumentasjon pedagogisk er dokumentasjon ett verktøy for refleksjon som gjør at for eksempel et temaarbeid tar lengre tid. I stede for at aktiviteter og innhold i et tema er planlagt av en pedagog på forhånd, og satt i en tidsramme, krever det at pedagogen eksperimenterer en del sammen med barna, samtidig som hun tolker det som faktisk skjer. Denne tolkningen skjer gjerne sammen med andre pedagoger i samtaler der flere perspektiver trekkes inn, diskuteres og settes opp mot hverandre. Slik kan prosessen bli en problematisering av egen forståelse og en måte å arbeide sammen på tvers av ulikheter. (Dahlberg m.fl 2007:224)

PEDAGOGISK DOKUMENTASJON OG OBSERVASJON.

Dahlberg m.fl. sier at det er viktig å ha klart for seg hva pedagogisk dokumentasjon ikke er, og at det slett ikke må blandes sammen med å observere barn. De forstår det slik at observasjoner av barn handler om å vurdere om barna er i tråd med standarder som stammer fra utviklingspsykologien ut i fra alder. Det som kjennetegner slike observasjoner er at det ikke er snakk om barnas læringsprosesser, men heller om ideer om klassifisering og kategorisering av barn. (ibid:220) Dette kan knyttes opp mot kartlegging og testing av barn. En type kartlegging som er vanlig i barnehagene i dag er å bruke TRAS-skjema. TRAS står for Tidlig Registrering Av Språkutvikling. Dette skjemaet kan fortelle oss noe om hva barnet kan og ikke, men det går ikke i dybden på barnet og forteller oss hvorfor barnet kan eller ikke kan det skjemaet spør om. Dette er i seg selv er ikke en pedagogisk dokumentasjon, men det kan brukes pedagogisk. Det som kreves for at slik kartlegging skal kunne brukes pedagogisk er at skjemaene bidrar til refleksjon rundt den pedagogiske virksomheten i barnehagen. (Pape 2009:40) Her er vi inne på at observasjoner danner utgangspunkt for dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon. For å kunne dokumentere noe må jeg vite hva som har hendt, for å kunne vite noe om det som har hendt må jeg ha en observasjon. Når jeg begynner å stille spørsmål og reflektere rundt dokumentasjonen, kan jeg si at observasjonen har gått skrittene fra å være en observasjon, til å bli en dokumentasjon for så å brukes i det pedagogiske arbeidet, og dermed bli en pedagogisk dokumentasjon.

HVEM DOKUMENTERER VI FOR?

Når vi jobber med pedagogisk dokumentasjon i barnehagen er det viktig å huske på hvem det er vi dokumenterer for. Den pedagogiske dokumentasjonen skal dekke ulike perspektiver. De ansattes perspektiv, barnas perspektiv, foreldrenes perspektiv, og kommune/statsperspektivet. For de ansatte i barnehagen er det viktige med pedagogisk dokumentasjon at informasjon og observasjoner kommer frem og belyses. De ansattes verdier og holdninger vil ligge til grunn for den refleksjonen som kommer frem ut i fra informasjon og observasjon. På denne måten kan man bedre forstå og utvikle sin egen praksis ved at ulike synspunkter møtes, og kollektiv kunnskap vil oppstå.

Ut i fra barnets perspektiv kan vi si at pedagogisk dokumentasjon kan være med på å få barnet til å tenke tilbake til det som ble dokumentert, og til å huske på hva som skjedde, prosessen. Ser man dette fra barnets perspektiv, vil barnet oppleve at det som det forteller og gjør er viktig, og at vi som voksne liker å se barnet og lytte til det.

Foreldrenes perspektiv på dokumentasjon er at de får et innblikk i barnets hverdag i barnehagen. Pedagogisk dokumentasjon gir en annen type innblikk og informasjon enn det som kommer frem i hente og bringesituasjoner.

Det fjerde perspektivet handler om at pedagogisk dokumentasjon kan bidra til å belyse barnehagen i et samfunnsperspektiv. Den pedagogiske dokumentasjonen kan være med på å sette det faglige i fokus i samfunnet. Dette kan gjøres ved at den pedagogiske dokumentasjonen blir brukt i artikler eller fagstoff som belyser barnehagehverdagen.

(Gotvassli 2004:134-135)

UTFORDRINGER OG STYRKER MED PEDAGOGISK DOKUMENTASJON.

Når man skal jobbe med pedagogisk dokumentasjon i barnehagen, er det viktig å være klar over at man kan møte på ulike utfordringer. I et prosjekt med pedagogisk dokumentasjon kalt Stockholms-prosjektet, var en av konklusjonene at pedagogisk dokumentasjon krever at pedagoger og andre ansatte kan organisere arbeidet sitt på en slik måte at de kan forbrede dokumentasjon, og ikke minst finne nok tid til refleksjonsarbeidet. Det handler ikke bare om å ha nok ressurser, men om å prioritere og å skape rom for pedagogisk dokumentasjon med de ressursene som allerede finnes. (Dahlberg m.fl. 2007:223)

Pedagogisk dokumentasjon har også en utfordring med hvilke valg som blir tatt, og hvem som har makt over det som blir dokumentert. Det vi dokumenterer representerer ett valg. Det er ett valg som er tatt på bakgrunn av en rekke andre valg. Samtidig som vi tar ett valg på hva vi

dokumenterer er også de valgene vi ikke tar valg. (ibid:221) Den makten vi har over valgene vi tar, kan vi forstå ved hjelp av Foucault`s tanker om hva makt er. Foucault sier at makt produseres av det enkelte individ. Hvert enkelt individ produserer makt over tanker og handlinger, bevisst eller ubevisst. (Taguchi 2007:15-16) Det vil være viktig å ha i bakhodet at en pedagogisk dokumentasjon aldri kan være objektiv. Uansett hvilke valg vi tar når det gjelder hva som skal dokumenteres, og hvordan det dokumenteres, vil observasjonene som danner grunnlaget alltid inneholde våre subjektive følelser, ønsker og verdier. (Dahlberg m.fl. 2007:232)

Vi kan også si at det å jobbe med pedagogisk dokumentasjon er en utfordring med at vi i barnehagen er vant til å jobbe ut i fra at pedagogen sitter med den sanne og riktige kunnskapen, og at denne kunnskapen bør slås fast før barna får mulighet til å utforske sine egne hypoteser. Dette er en oppfatning som må snus i arbeid med pedagogisk dokumentasjon. Det kan være en vanskelig oppgave da vi er innprentet med et perspektiv som sier at pedagogen allerede vet svaret og, og har ansvar for planlegge hva barna skal lære. (ibid:224) Styrke med pedagogisk dokumentasjon vil blant annet være at den kan bidra til å utdype selvrefleksjonen, og fortelle oss noe om hvordan vi har utviklet oss selv som pedagoger. Pedagogisk dokumentasjon hjelper oss også med å enklere kunne vurdere vårt bilde av det enkelte barnet, og hvordan akkurat dette barnet blir sett i barnehagen. Samtidig hjelper den pedagogiske dokumentasjonen oss til å reflektere kritisk over om de oppfatningene vi har om barn og vår egen praksis. (ibid:230)

METODE.

I mine undersøkelser til denne fagoppgaven har jeg valgt å bruke et kvalitativt spørreskjema. Grunnen til at jeg valgte å bruke en kvalitativ metode er at det jeg ønsker å finne ut hvordan noe gjøres, altså jeg ønsker å gå i dybden på hvordan barnehagene bruker pedagogisk dokumentasjon i sitt utviklingsarbeid. Dalland beskriver hva som kjennetegner kvalitative metoder. Dette er blant annet at de data som samles inn skal være med på å få frem en sammenheng og helhet. Jeg ønsker å gjøre undersøkelsene for å finne sammenhengen mellom de kravene som blir stilt fra blant annet Rammeplan og Stortingsmelding nr.41, og hva som faktisk gjøres ute i barnehagene. Jeg vil også finne ut om barnehagene ser sammenhengen i å bruke pedagogisk dokumentasjon og utviklingsarbeid. Videre sier Dalland at en kvalitativ metode skal få frem det særegne med et fenomen, eventuelt det avvikende. Hva er det særegne med pedagogisk dokumentasjon, hva legger barnehagene i det som kalles pedagogisk dokumentasjon? De spørsmål som stilles skal ikke ha faste svaralternativer, men ha åpne spørsmål som informanten selv må forme svarene på. Jeg kan altså ikke lage et spørreskjema med svaralternativer, men jeg må lage spørsmål som får frem informantenes tanker og erfaringer. Ett annet av kriteriene som Dalland skisserer for den kvalitative metoden er at datainnsamlingen skal skje i direkte kontakt med feltet. Slik jeg ser dette handler det om at jeg må ha direkte kontakt med barnehagene, for å finne ut hva de gjør.(Dalland 2008:86)

Som nevnt valgte jeg å bruke et kvalitativt spørreskjema i mine undersøkelser. Det ideelle i denne undersøkelsen ville nok vært å bruke intervju som metode, men på grunn av store geografiske avstander, og ganske opptatte informanter ble det til at jeg valgte spørreskjema med åpne spørsmål.

Jeg vil også nevne at Dalland sier at det er viktig å være klar over at selv om jeg har gjort en kvalitativ undersøkelse, vil den også inneholde elementer av kvantifisering. (ibid:85)

INFORMANTER.

I den kommunen hvor jeg gjennomførte undersøkelsen er det i alt ni kommunale barnehager. Jeg valgte å gjøre undersøkelsen blant fem styrere som til sammen representerer sju av barnehagene. Grunnen til at jeg ikke tok med de to siste er at dette er oppvekstsentre, og har da rektor på skolen som også fungerer som styrer. Jeg ville gjennomføre undersøkelsen blant førskolelærere.

Grunnen til at jeg valgte styrerne er at det er først og fremst disse som har ansvaret for dokumentasjonsarbeid i barnehagen, ut i fra Rammeplan. Styrer har også ansvar for at

barnehagen er i utvikling. Selv om også pedagogiske ledere har ansvar for dokumentasjon og utvikling, valgte jeg styrerne da disse har det overordnede ansvaret, og de har ofte en oversikt over hva som skjer i hele barnehagen i motsetning til pedagogiske ledere som har ansvar for bare sin avdeling.

PRESENTASJON AV INFORMANTER.

Informant A:

Styrer i to av de kommunale barnehagene. Begge disse er lokalisert utenfor sentrum, og har plass til 21 barn hver. Informanten jobber i 100 % stilling, og har fordypning i spesialpedagogikk, veiledning og organisasjon og ledelse.

Informant B:

Hun er styrer i en barnehage med 6 avdelinger. 3 avdelinger for 1-2 åringer, 2 avdelinger for 3-4 åringer og 1 avdeling for 5 åringer. Hun har jobbet som pedagogisk leder og styrer siden 1990. Hun har videreutdanning i 1.avdeling spes.ped, veiledning og i organisasjon og ledelse. Hun jobber i 100 % stilling.

Informant C:

Hun jobber som 100 % konstituert styrer. Hun var utdannet førskolelærer i 2002, og har fordypning i organisasjon og ledelse. Denne barnehagen har tre avdelinger med plass til totalt 55 barn.

Informant D:

Informant D jobber i 40 % stilling som styrer og 50 % stilling som pedagogisk leder. hun var utdannet førskolelærer i 1989, og har 1-årig spes.ped exphil i pedagogisk utviklingsarbeid i barnehagen. Den barnehagen hun jobber i har 7 avdelinger, med plass til totalt 42 barn.

Informant E:

Hun er styrer for to barnehager med 10 og 36 barn. Hun jobber i 100 % stilling, og har jobbet i barnehager siden 1996 som pedagogisk leder og styrer. Utdannet førskolelærer i 1996.

INNSAMLING AV DATA.

Som sagt har jeg valgt å bruke et kvalitativt spørreskjema i min undersøkelse.

Kommunikasjonen mellom meg og informanter har foregått på telefon og via e-post. Det første jeg gjorde var å sende ut en e-post til alle styrerne i de kommunale barnehagene i denne kommunen. I denne e-posten fortalte jeg litt om hvem jeg er, og at jeg tok kontakt med dem for å gjennomføre en undersøkelse i forbindelse med fagoppgave i pedagogikk. I denne

e-posten skrev jeg også at jeg ville ta kontakt med hver dem på telefon for å høre hvordan de stilte seg til å svare på spørreundersøkelsen, og for at de kunne stille meg spørsmål om noe var uklart.

Vedlagt kunne de finne selve spørreundersøkelsen, og gå inn i denne og svare på spørsmålene, og deretter sende den tilbake til meg.

Noen dager etter at jeg sendte ut denne e-posten og spørreundersøkelsen, tok jeg kontakt med styrerne på telefon for å finne ut om de var villige til å svare på undersøkelsen. Alle stilte seg positive til dette, og vi ble enige om at de skulle svare skriftlig på spørsmålene og sende dem tilbake til meg via e-post. Fordelen med å gjennomføre undersøkelsen på denne måten er at informantene får bedre tid til å reflektere over spørsmålene. Bakdelen med denne metoden er at jeg ikke får muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål under veis, og at jeg må tolke de svarene jeg får ut i fra meg selv. En annen bakdel som jeg ble klar over etter at undersøkelsen ble gjennomført, er at når spørsmålene kommer i skriftlig form på denne måten, opplever kanskje informantene at de må svare ”rett” i stede for å komme frem med sine egne tolkninger og synspunkter. Enkelte av svarene jeg fikk inn var kun skrevet i stikkordsform, noe som førte til at det ble vanskelig å få tak i meningen med svarene.

Etter at jeg hadde fått svar fra informantene så jeg at jeg gjerne skulle stilt ett vesentlig spørsmål til. Dette ble løst ved å sende en ny e-post til informantene. Her fikk jeg svar fra to av dem.

UNDERSØKELSE OG DRØFTNINGER.

I denne delen av oppgaven vil jeg gå gjennom hvert av spørsmålene og drøfte svarene opp mot hverandre og relevant teori. Jeg har valgt å ikke ta med alle svarene fra alle informantene, og vil derfor trekke frem de som er mest utfyllende, og som belyser det jeg har spurt om på best måte.

1. Hva forstår du med pedagogisk dokumentasjon slik det her er formulert i Rammeplan?

I denne delen vil jeg knytte sammen den forståelsen styrerne har for hva pedagogisk dokumentasjon er ut i fra det Rammeplanen sier, opp mot den teorien jeg har med om hva pedagogisk dokumentasjon er, og hva den kan gjøre med oss.

Sitat fra Rammeplan: *”Dokumentasjon kan være et middel for å få frem ulike oppfatninger og åpne for en kritisk reflekterende praksis. Barns læring og personalets arbeid må gjøres synlig som grunnlag for refleksjon over barnehagens verdigrunnlag og oppgaver og barnehagen som arena for lek, læring og omsorg.”* (R-06, s 49)

Informant B: *Jeg vil mellom begrepene dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon. På side 49 i rammeplanen skrives det mye om dokumentasjon uten at en skiller mellom disse to begrepene.*

Pedagogisk dokumentasjon har for meg to funksjoner:

- *Drive frem gode pedagogiske prosesser i barnegruppen der barna medvirker og der barna medvirker og der barna selv er viktige aktører.*
- *Et middel for å få fram ulike oppfatninger og åpne for en kritisk og reflekterende praksis i personalgruppen.*

Informant D: *Pedagogisk dokumentasjon er et verktøy der voksne kan reflektere sammen med barna på barnehagens innhold og opplevelser av virksomheten, og kan vise til at barna får medvirke og påvirke sin egen barnehagehverdag.*

Vi kan gjennom pedagogisk observasjon, få innblikk i barns opplevelse og måte å tenke på i forhold til den vanlige barnehagehverdag. Det gir mulighet til å se hvert enkelt barn som subjekt.

Pedagogisk dokumentasjon får fram flere sider ved barnet. Sider som ikke er lett synlig i vanlige observasjonsskjemaer (TRAS). Men pedagogisk dokumentasjon er et verktøy der barn og voksne i fellesskap, skal reflektere og undre seg sammen. Det kan være bilder av en tur, videoer, praksisfortellinger over lengre perioder (et bilde av en situasjon er ikke pedagogisk dokumentasjon).

Pedagogisk dokumentasjon handler om å synliggjøre mer voksenrollen i barnehagen. De voksnes holdninger til barnas læring og utvikling. Det skaper mer kvalitet for enkeltbarnet. At barnet blir møtt og sett på som det er (subjekt).

Informant E: *Med pedagogisk dokumentasjon slik det er formulert i rammeplana, så mener jeg det er en måte for oss å se barna og situasjonen på. Ved å dokumentere kan vi reflektere over, og skape en felles forståelse for vår pedagogiske praksis. Viktig å synliggjøre praksis, da åpner vi opp for ny forståelse, tolkning og nye valg, som igjen kan føre til endring av praksis.*

Jeg vil begynne med det informant B skriver i begynnelsen av sitt svar, nemlig det at

Rammeplan ikke skiller mellom begrepene dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon.

Dokumentasjon kan finnes i mange former, men det er bruken av dokumentasjonen som

avgjør om den er pedagogisk eller ikke. (jfr. Pape:9) Som informant D skriver er ikke et bilde

av en situasjon en pedagogisk dokumentasjon, men det er refleksjonen rundt bildet som gjør

dokumentasjonen pedagogisk.

Videre skriver denne informanten at for henne har pedagogisk dokumentasjon to funksjoner, hvor den ene handler om barnas rolle og deltakelse i prosesser i barnehagen, mens den andre handler om å åpne opp for en kritisk og reflekterende praksis i personalgruppen. Altså er det snakk om ett perspektiv som handler om barnas rolle, og ett perspektiv som handler om de voksnes rolle.

Om vi først tar for oss perspektivet som er rettet mot barna, forstår jeg det informant B skriver slik at pedagogisk dokumentasjon handler om å fange barnas opplevelser og læring i prosesser. Det samme finner vi igjen i svarene fra informant D som viser til at pedagogisk dokumentasjon får frem flere sider ved barnet enn ved bruk av vanlige observasjonsskjemaer, som også er kalt kartleggingsskjema. Ved å bruke kartleggingsskjema får man frem kun hva barna kan og ikke, men ingen ting om hvorfor de ikke kan eller kan noe. Stortingsmelding nr.41 sier at det er viktig å forhindre en uheldig bruk av slike kartleggingsskjema i barnehagen, for å unngå at barna blir gjenstand for veiing og måling opp mot hverandre og mot de kriteriene som stilles i slike skjemaer. (jfr. St.meld.nr.41:8) Dette finner jeg også støtte i hos Dahlberg m.fl. som sier at kartleggingsskjema handler om å vurdere barn ut i fra utviklingspsykologi og alder i stede for å fange barnas læringsprosesser. Kartleggingsskjema er en form for observasjon, som blir til en dokumentasjon i og med at observasjonen blir ”fanget”, men at denne dokumentasjonen ikke blir pedagogisk før man reflekterer og stiller spørsmål ved det som er dokumentert. (jfr. Dahlberg m.fl:10) Jeg mener at det er viktig at informant D påpeker at pedagogisk dokumentasjon får frem et mer helhetlig syn på barnet. Her vil jeg også trekke inn det informant E sier om at ved å synliggjøre praksis åpner vi opp for ny forståelse, tolkning og nye valg som kan føre til endring av praksis. Her kan et kartleggingsskjema være en dokumentasjon som danner et utgangspunkt for refleksjon og endring. Ved å ut i fra et kartleggingsskjema se at lille Per ikke mestrer å sitte stille i samlingsstund, kan vi begynne å reflektere rundt hvorfor han ikke sitter stille. Hva er det som gjør det vanskelig for ham? Kanskje er svaret at det den voksne gjør i samlingsstunden er så kjedelig for Per at han ikke klarer å sitte stille? Det viktige i denne sammenhengen er at da har man i alle fall begynt å stille spørsmål rundt dokumentasjonen, og da kan man bruke dokumentasjonen videre i det pedagogiske arbeidet for å få ny forståelse, tolkning og nye valg som kan føre til endring av praksis. Informant D skriver det slik at pedagogisk dokumentasjon er et verktøy der voksne sammen med barna kan reflektere over barnehagens innhold og opplevelser av virksomheten, og at pedagogisk dokumentasjon kan vise at barna får medvirke og påvirke sin egen hverdag i barnehagen.

Dette kan jeg igjen knytte opp mot problemstillingen for denne oppgaven som er; *Hvordan brukes pedagogisk dokumentasjon i utviklingsarbeid i barnehagen?* Ved at pedagogisk dokumentasjon er et verktøy som kan brukes for at barnehagen får utviklet sin forståelse for hva barnas opplevelse og læring er, skjer det en form for utviklingsarbeid når det blir kastet nytt lys over ett fenomen i barnehagen. For å kunne kaste et nytt lys må man fange det barna sier, gjør og opplever i barnehagen, vi må skaffe bevis for hva som virkelig skjer i barnehagehverdagen. Vi må med andre ord først observere hva som skjer for så å dokumentere dette på en eller annen måte. Når vi så begynner å se nærmere på det vi har dokumentert, og begynner å stille spørsmål om hva som virkelig skjedde, eller hvorfor et barn sa eller gjorde noe, går observasjonen og dokumentasjonen over til å bli pedagogisk. Åberg og Taguchi sier at pedagogisk dokumentasjon kan sees på som et verktøy som danner grunnlag for en reflekterende praksis som kan føre til utvikling i arbeidet i barnehagen. (jfr. Åberg:10) For å utdype nærmere kan jeg støtte meg opp mot Dahlberg m.fl. som forklarer det slik at en pedagogisk dokumentasjon har en bestanddel og en prosess. Bestanddelen er den dokumentasjonen du fysisk har foran deg, mens prosessen er å bruke bestanddelen til å reflektere over det pedagogiske arbeidet på en bestemt, metodisk og demokratisk måte. (jfr. Dahlberg m.fl.:10) Når vi har dokumentasjonen, eller bestanddelen foran oss, handler pedagogisk dokumentasjon om å bruke denne for å åpne opp for en kritisk og reflekterende praksis i personalgruppen, det er dette som blir prosessen i pedagogisk dokumentasjon. Informant D skriver at gjennom pedagogisk observasjon kan vi få innblikk i barnas opplevelse og måte å tenke på, noe som gir oss muligheten til å se hvert enkelt barn som subjekt. Videre skriver hun at pedagogisk dokumentasjon handler om å synliggjøre voksenrollen i barnehagen. De voksnes holdninger til barns læring og utvikling. Her kommer vi mer over på det som informant B ser på som den andre funksjonen pedagogisk dokumentasjon har, altså perspektivet på voksenrollen. Slik jeg ser det kan man ved å observere og dokumentere hva som skjer i samspillet mellom voksne og barn, få øynene opp for hva det er i samspillet som gjør at det fungerer eller ikke. Her finner jeg støtte hos Dahlberg m.fl. som sier at det er i tolkningen av en dokumentasjon flere perspektiver kan trekkes inn, diskuteres og settes opp mot hverandre. På denne måten kan prosessen bli en problematisering av egen forståelse og en måte å arbeide sammen på tvers av ulikheter på. (jfr. Ibid:10) Altså kan man ved å dokumentere pedagogisk få inn andres synspunkter på en situasjon og dermed belyse den på nye måter. Når vi ser en situasjon eller hendelse litt utenfra har man en større mulighet til å se hva som var årsaken til at ting ble som de ble. Akkurat som informant E sier, at vi gjennom

pedagogisk dokumentasjon åpner for ny forståelse, tolkning og nye valg. Kanskje ser vi barnet med nye øyne, og ikke minst ser vi oss selv og det vi gjør med nye øyne.

Jeg har nå fått ett innblikk i hva styrerne legger i begrepet pedagogisk dokumentasjon, og hva de mener man kan få ut av å jobbe med pedagogisk dokumentasjon. Det neset jeg vil finne ut av for å kunne si noe om hvordan barnehagene bruker pedagogisk dokumentasjon i utviklingsarbeid er hvem det er i barnehagene som gjør dokumentasjonsarbeidet.

2. Hvem er det i din barnehage som gjør dokumentasjonsarbeidet?

I Rammeplan står det at det er styrerne som har hovedansvaret for blant annet dokumentasjonsarbeidet i barnehage. Det er pedagogiske leder som har ansvar for dokumentasjonsarbeidet i den barnegruppen hun har ansvar for. Samtidig bør det legges til rette for muligheten for medvirkning fra blant andre barna og personalet. (jfr. R-06:6) Det jeg ønsker å få svar på gjennom dette spørsmålet er hvem som gjør dokumentasjonsarbeidet, men også hvem det da er som bestemmer hva som dokumenteres. Tanken bak dette spørsmålet var å få frem om det er kun styrer og pedagogisk leder som dokumenterer eller om barna og de andre ansatte også er involvert.

Informant E: Hele personalet, samt barna. Vi dokumenterer nok mye mer enn det vi tenker over. Alt av materiale som barna samler inn når de går på turer, tegninger og andre ting de produserer, er med på å dokumentere hva som blir gjort i barnehagen. Når barna tegner eller produserer noe i etterkant, så er det for å reflektere over turen de gjorde, hva de eventuelt fikk kunnskap om.

I vår barnehage må vi bli flinkere til å la barna få ta bilder av det de vil.

Informant B: Den første formen for dokumentasjon gjøres i hovedsak av styrer og annet pedagogisk personale. Når det gjelder pedagogisk dokumentasjon er hele personalgruppen involvert, men pedagogisk leder har et ansvar for å se til at prosessene drives. På dette området er også barna viktige aktører.

Hos informant B ser vi at ansvarsfordelingen for dokumentasjonsarbeidet er i tråd med det rammeplanen sier. Hun sier også at den første formen for dokumentasjon gjøres av styrer og annet pedagogisk personale. Informant E sier med en gang at det er hele personalet, samt barna som gjør dokumentasjonsarbeidet. Slik jeg forstår dokumentasjon handler det første rekke om å samle inn bevis for hva som skjer, observasjoner som blir fanget, altså dokumentert. (jfr. Pape:4) Slik jeg tolker det informantene sier, ser de dokumentasjonsarbeidet fra hver sin kant. Slik jeg forstår det informant E sier, er det hele

personalet og barna som er i hverdagen hvor hendelsene finner sted, som gjør dokumentasjonsarbeidet. Det er barna som er på turer og tar med seg ting hjem som viser hva som skjedde på turen, det er også barna som kan lage en tegning som sier noe om deres følelser. Disse dokumentasjonene kan føre til at vi begynner å reflektere og stille spørsmål. Det er som sagt når vi tør å ta steget ett hakk videre fra å kun dokumentere en hendelse, til å dykke ned i den og reflektere og stille spørsmål at den blir pedagogisk. Jfr. Ibid:9) Om jeg ser dette i lys av problemstillingen min, mener jeg det er viktig at det er de som er i hverdagen i barnehagen som kan dokumenterer det som skjer, og få mulighet til å reflektere over dokumentasjonen. Slik jeg ser det er det her mye av grunnlaget for utvikling ligger. Slik jeg ser det er det her det er viktig at også styrer og øvrig pedagogisk personale er deltakende for å være med å drive prosessene frem, slik som informant B sier.

Informant B sier at det er styrer og pedagogisk personale som gjør den første formen for dokumentasjon. Jeg vil da stille et lite spørsmålstegn ved hvem det er som velger ut hva som skal dokumenteres. En av utfordringene med dokumentasjonsarbeid er at vi voksne har makt over de valgene som blir tatt, over blant annet hva som skal dokumenteres. Når vi velger ut hva som skal dokumenteres, tar vi også et valg på hva som ikke dokumenteres. Foucault sier at makt produseres individuelt, og at hvert enkelt individ produserer makt over tanker og handlinger. (jfr. Taguchi:12) Om jeg sammenligner disse to informantene vil jeg si at hos informant E ligger mye av makten for hva som skal dokumenteres hos barnet selv i og med at det er barnet som selv dokumenterer hverdagen. På den andre siden ligger makten, slik jeg ser det, hos styreren og pedagogisk personale hos informant B.

Man kan også ut i fra den setningen i svaret hos informant E tolke det dit at hun ønsker at makten over dokumentasjonen skal ligge hos barna ved å si at barnehagen må bli flinkere til å la barna ta bilder av det de er interessert i. Jeg mener det er viktig å ha i bakhodet at man aldri kan være 100 % objektiv når man velger ut hva som skal dokumenteres, de observasjonene som danner grunnlaget for den pedagogiske dokumentasjonen vil alltid inneholde våre subjektive følelser, ønsker og verdier. (jfr. Dahlberg m.fl:12)

3. Hvilke dokumentasjonsmetoder brukes som grunnlag for pedagogisk dokumentasjon i din barnehage?

Slik jeg har formulert dette spørsmålet, er jeg ute etter å finne ut noe om hvilke metoder til observasjon og dokumentasjon barnehagene bruker som utgangspunkt for pedagogisk dokumentasjon. Grunnen til at jeg ønsker å ha med dette spørsmålet er at det kan gi meg ett

innblikk i hvilke dokumentasjonsmetoder jeg kan bruke som utgangspunkt for pedagogisk dokumentasjon og utviklingsarbeid i barnehagen.

Informant E: *Vi tar en del bilder som vi viser i den digitale fotorammen som vi har hengende i garderoben. Det tegnes mye i min barnehage, og vi samtaler mye i etterkant av turer og ellers ting vi deltar på.
Materialet synliggjør arbeidet og er en forutsetning for pedagogisk dokumentasjon.*

Informant A: *Praksisfortellinger, bilder (digital ramme i garderoben), loggbok/dagen i dag,, barnehagens hjemmeside i en viss grad.*

Informant B: *Som pedagogisk dokumentasjon brukes følgende metoder:*

- Foto.
- Barnas tegninger, formingsprodukter.
- Barnas permer som følger dem gjennom barnehageårene. (kun positiv dokumentasjon).
- Praksisfortellinger som grunnlag for refleksjon blant personalet.

I disse svarene fra undersøkelsen ser vi at det er mange metoder som kan brukes for å dokumentere det som skjer i barnehagen. Pape sier også at nesten hva som helst kan være en dokumentasjon. Det som er viktig å tenke på er at det som henges opp på veggen i barnehagen, som tegninger og bilder ikke er en dokumentasjon i seg selv, den får heller funksjon som dekorasjon. (jfr. Åberg og Taguchi:9) I følge flere av informantene er det digitale fotorammer mye brukt som dokumentasjon. Dette kan være en god måte å dokumentere for foreldrene på, men det er likevel viktig å huske på at for at det skal være en dokumentasjon og ikke bare en dekorasjon må det ligge en tanke bak det vi henger opp eller viser frem. (ibid:9) I tillegg til at informantene trekker frem digitale fotorammer som dokumentasjon, syns jeg det er spennende at de bruker praksisfortellinger som dokumentasjonsmetoder. Selv kjenner jeg veldig godt til det å bruke praksisfortellinger, og det er en metode som gjør at du blir nødt til å reflektere over en situasjon eller hendelse. Ved å bruke praksisfortellinger ser man veldig godt sammenhengen mellom bestanddelen og prosessen som utgjør pedagogisk dokumentasjon. (jfr. Dahlberg:9-10)

Informant E og B trekker også frem barnas tegninger som dokumentasjon. Som informant E skriver er synliggjøring av arbeidet en forutsetning for pedagogisk dokumentasjon. Ved å bruke barnas tegninger som dokumentasjon kan man se barnas opplevelser og læring direkte på papiret. Denne formen for dokumentasjon danner også et godt grunnlag for videre samtale og refleksjon sammen med barna.

4. Hvem dokumenteres det for?

Det jeg ønsker å finne ut med dette spørsmålet er om det er en bevissthet for hvem det er vi dokumenterer. Jeg mener det er viktig å ha en bevissthet for dette, da jeg mener det er avgjørende for om dokumentasjonen blir brukt som utgangspunkt for videre utviklingsarbeid.

Informant E: *Vi dokumenterer for oss i personalet, for å skape refleksjon, som igjen kan føre til at vi endrer praksis til det bedre. Vi dokumenterer for å kaste lys over barnas medvirkning i egen hverdag, altså dokumenterer vi for barna, for å sikre at de blir hørt og sett. Vi dokumenterer i forhold til foreldrene, slik at de får et innblikk i barnas hverdag i barnehagen.*

Informant B: *Vi dokumenterer for politikere, potensielle søkere, lokalsamfunnet og foreldre. Når det gjelder pedagogisk dokumentasjon er barna, ansatte og foreldre målgruppen.*

Informant D: *Det er for oss selv. De blir brukt til foreldresamtaler og til et prosjekt vi har angående språkutvikling. Det blir brukt som utgangspunkt for språktrening i gruppene for enkelte for individuell trening.*

Teorien sier at dokumentasjonen skal dekke fire ulike perspektiver, de ansattes perspektiv, barnas perspektiv, foreldrenes perspektiv og kommune/statsperspektivet. (jfr. Gotvassli:11)

Alle informantene sier at de dokumenterer for seg selv, og det er interessant å se at informant D sier at de kun dokumenterer for seg selv, selv om det videre i svaret hennes kommer frem at dokumentasjonen blir brukt i foreldresamtaler og et språkprosjekt for barna. Slik jeg forstår det blir da både barne- og foreldreperspektivet dekket. Jeg mener det er positivt at både informant E og B trekker klart frem at vi dokumenterer for barna, foreldrene og personalet. Det er imidlertid ingen som sier at de dokumenterer for kommune/statsperspektivet. Det nærmeste vi kommer dette er når informant B sier at det dokumenteres for politikere. Jeg vil her trekke frem at vi i barnehagen har viktige dokumenter å forholde oss til, som kommer fra staten, blant annet Rammeplan og Stortingsmelding nr.41. Som jeg har nevnt tidligere sier rammeplanen at det som dokumenteres skal gi foreldrene, lokalmiljø og kommunen informasjon om det barna opplever, lærer og gjør i barnehagen. (jfr. R-06:6) I mai i 2009 fikk vi Stortingsmelding nr.41 handler om kvalitet i barnehagen. Det finnes ingen klar definisjon på hva kvalitet i barnehagen er, og dermed blir det veldig viktig å se på Søbstad sier om kvalitet. Han sier at barnehagekvalitet handler om hva barna, foreldrene og de ansattes oppfatning av hva kvalitet er. (jfr. St.meld.nr.41:7) Altså kan vi si at det er de som bruker barnehagen som kan si noe om hva barnehagekvalitet er, og det er interessant å merke seg at det er de samme som styrerne trekker frem at dokumentasjonen er for. Vi dokumenterer derfor for alle som har et forhold til barnehagen, som kan komme til å ha et forhold til

barnehagen og som kan stille krav til kvaliteten. Slik som informant B sier, dokumenterer vi også for potensielle søkere. Barnehagene må altså utvikle seg til å imøtekomme kravene disse gruppene stiller.

Selv om det er viktig at det dokumenteres for personalet, foreldre og kommune/stat, så må vi ikke glemme at det er barna og deres utvikling og læring som danner grunnlaget for alt arbeid som gjøres i barnehagen. Hadde det ikke vært for barna hadde det ikke vært mye vits i å dokumenterer noe som helst i barnehagen.

5. Hva brukes den pedagogiske dokumentasjonen til?

I Rammeplan står det at det å vite noe om personalets arbeid og barnas virksomhet i barnehagen danner et viktig grunnlag for barnehagens videre utvikling og arbeid. (jfr. R-06:6) Slik jeg tolker dette, sier rammeplanen at dokumentasjonsarbeidet i barnehagen skal ligge til grunn for den videre planleggingen i barnehagen. Altså at dokumentasjonen blir brukt i det pedagogiske arbeidet.

Det jeg lurer på med dette spørsmålet er om dokumentasjon blir brukt som grunnlag i den videre planleggingen.

Informant B: *Dokumentasjon brukes i evalueringsarbeidet og som grunnlag for videre planarbeid i barnehagen.*

Informant C: *Ved evaluering og planlegging senere, synliggjøring av barnehagens innhold. Eventuelle møter, der tidligere dokumentasjon ønskes framlagt, for eksempel foreldresamtaler med en eventuell rettssak, eller observasjoner av et barn med tanke på henvisninger.*

Informant D: *Dokumentasjonen brukes senere til foreldresamtaler, tiltaksarbeid. Den følger barna over til skole. Skal skjemaene over til skole, må foreldrene samtykke. Vi kan levere disse observasjonene til andre barnehager i kommunen uten samtykke.*

Her ser vi at hos informant B og C blir dokumentasjonen lagt til grunn når det skal planlegges videre i barnehagen, mens det for meg ser ut som at informant D kun ser på pedagogisk dokumentasjon som noe som kun skal brukes i forbindelse med foreldresamtaler og tiltaksarbeid.

Som informant B og D skriver skal dokumentasjon brukes til evalueringsarbeid og planlegging. Når man jobber aktivt med pedagogisk dokumentasjon i prosesser sammen med barna, blir det på mange måter å jobbe motsatt mot det som er tradisjonelt i barnehagen. Vi er vant til at den voksne har alle svarene på forhånd og har alt klart. Ved å jobbe med pedagogisk dokumentasjon har man ikke svarene på forhånd, men man må finne dem sammen

med barna, og man må stille med et åpent sinn for barnas ytringer og nysgjerrighet. (jfr. Dahlberg m.fl:12) Dette krever kanskje mer av planleggingsarbeidet. Når man planlegger slik man er vant til i barnehagen, kan man legge ganske detaljerte planer for en god stud fremover, mens når man bruker den pedagogiske dokumentasjonen som utgangspunkt, må man jobbe mer for å få tak i barnas ytringer og meninger for å finne veien videre i det man jobber med. Om man klarer dette tror jeg at man har kommet et langt stykke i arbeidet med å bruke pedagogikk dokumentasjon i utviklingsarbeid i barnehagen.

6. Tid.

I stortingsmelding nr.41 står det at det styrerne finner mest tidkrevende med dokumentasjonsarbeidet er at det er tidkrevende i en allerede hektisk hverdag. Hva går den tiden som bruke til dokumentasjonsarbeid på bekostning av?

Informant D: Det går på bekostning av samvær med barna på avdelinga. Det kreves merarbeid, selv om det ideologisk sett skal dokumenteres sammen med barna.

Informant B: Dokumentasjonsarbeid vi alltid ta tid. Dette er en tid som kunne vært brukt direkte i forhold til barnegruppen, pedagogisk ledere, og andre ansatte, og for meg som styrer tar det tid som kunne vært brukt direkte i forhold til avdelingene, oppfølging av personale og utviklingsarbeid. Dette er alltid en avveining. En del av dokumentasjonsarbeidet er viktig og en forutsetning for å kunne drive fram de pedagogiske prosessene internt på barnehagen.

Som vi ser her sier begge informantene at pedagogisk dokumentasjon går på bekostning av samvær med barna og andre ansatte. Den første tanken som slår meg er at det kanskje handler om å snu tankegangen, og få frem alt det positive som kommer frem gjennom pedagogisk dokumentasjon. Slik jeg forstår det gjennom de drøftningene jeg har presentert tidligere i oppgaven, kan man bruke pedagogisk dokumentasjon som et verktøy i alle de prosessene som foregår i barnehagen. En barnetegning kan fortelle utrolig mye om hvordan et barn opplever hverdagen, men kanskje vi ikke er flinke nok til å lytte til det barnet forteller oss gjennom strekene på arket. Det kreves ikke mer enn tegningen og noen skrevne ord på baksiden, så har du dokumentasjonen. Hvorfor ikke ta med denne når foreldresamtaler skal planlegges, eller når neste periodeplan skal legges. Da bruker du ikke tid på bekostning av noe annet, men du utnytter den dokumentasjonen som du allerede har, til å kunne reflektere over. Da har du en

pedagogisk dokumentasjon. Den forteller en historie, den fanger hverdagen og den er til hjelp for oss til å forstå hva som skjer i den pedagogiske praksisen. (jfr. Pape:9)

KONKLUSJON.

Pedagogisk dokumentasjon handler om å fange barnas opplevelser og læringsprosesser. Det handler også om å få frem flere sider ved barnet, og se barnet som et subjekt. Ikke minst handler det om å se vår egen praksis og vårt arbeid gjennom ”nye øyne”. Gjennom pedagogisk dokumentasjon åpner vi for ny forståelse, tolkning og nye valg. Alle disse aspektene er med på å skape utvikling i barnehagen. Dette er begynnelsen på svaret av problemstillingen min, som er hvordan brukes pedagogisk dokumentasjon i utviklingsarbeid i barnehagen. For å få frem en pedagogisk dokumentasjon må det ligge en observasjon og en dokumentasjon av observasjonen til grunn. Når man tør å dykke ned i denne dokumentasjonen og bruke den videre i det pedagogiske arbeidet har det blitt en pedagogisk dokumentasjon. Det som kommer frem i min undersøkelse er at dokumentasjonsarbeidet kan bli gjort av alle i barnehagen. Det som danner grunnlaget for en pedagogisk dokumentasjon kan være en barnetegning, en praksisfortelling, en bildeserie som forteller noe om de prosessene barna og de voksne har vært en del av. Det blir da opp til pedagogene i barnehagen å tolke og bruke denne dokumentasjonen videre i arbeidet. I undersøkelsen ser jeg at de fleste barnehagene buker den pedagogiske dokumentasjonen i planleggingsarbeidet og når barnehagen skal evalueres, altså kan jeg si at det er på dette er en måte pedagogisk dokumentasjon blir brukt på i utviklingsarbeid i barnehagen.

En annen måte å bruke pedagogisk dokumentasjon på i utviklingsarbeid er å bruke observasjoner som blir dokumentert til å se sin egen praksis utenfra. Ved å ha en bestanddel, dokumentasjon, kan man begynne å stille spørsmål rundt hva man selv gjør i praksis i barnehagen. Selv om man som førskolelærer og pedagog har teorien på hvordan ting skal gjøres og hvordan de henger sammen, trenger det ikke bestandig å være like enkelt å se hva en selv gjør. Når du har en dokumentasjon, skapes det en viss avstand situasjonen, og det blir enklere å se det hva som egentlig skjedde, og ikke minst hva som kunne vært gjort annerledes. Slik jeg ser det handler dette i høyeste grad om utvikling gjennom pedagogisk dokumentasjon.

Pedagogisk dokumentasjon brukes også til å sikre at barnas ytringer, meninger og ønsker kommer frem. Barna kan lage sin egen dokumentasjon i form av tegninger og ulike gjenstander. Deres ytringer kan fanges i skriftlige dokumenter fra voksne. Mitt inntrykk fra denne undersøkelsen er at noen barnehager er flinke til å bruke denne typen dokumentasjon for å ”se” hele barnet, i motsetning til kartleggingsskjema som kun viser hva barnet kan og ikke.

I barnehagen finnes det flere aktører som har forventninger til kvaliteten i barnehagen. Gjennom denne undersøkelsen har jeg funnet ut at pedagogisk dokumentasjon kan brukes til å fange alt arbeidet som virkelig foregår i barnehagen, på alle nivåer, og hva som fungerer og ikke. På denne måten kan vi si at den pedagogiske dokumentasjonen brukes for å utvikle barnehagen til å bli en bedre barnehage for barna, foreldrene, de ansatte og stat/kommune.

I min undersøkelse sier styrerne at en av de store utfordringene med arbeid med pedagogisk dokumentasjon er at det er tidkrevende og at den tiden det tar går på bekostning av samvær med barna og de andre ansatte, og oppfølging av barn og ansatte. Som vi ser av det jeg har skrevet tidligere brukes pedagogisk dokumentasjon til mye som har med nettopp samvær og oppfølging av barn og andre ansatte å gjøre. Kanskje har vi likevel en jobb å gjøre foran oss i barnehagen, med å snu den vante tankegangen med at pedagogisk dokumentasjon er tidkrevende, og heller se på pedagogisk dokumentasjon som et verktøy for nettopp utvikling.

LITTERATURLISTE.

- Dahlberg Gunilla, Moss Peter og Pence Alan. *Fra kvalitet til meningsskaping, morgendagens barnehage*. Kommuneforlaget AS, Oslo 2007.
- Dalland Olav. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2008.
- Gjervan Marit, Andersen Camilla Eline og Bleka Målfrid. *Se mangfold! Perspektiver op flerkulturelt arbeid i barnehagen*. J.W Cappelens Forlag AS, Oslo 2008.
- Gotvassli Kjell-Åge. *Et kompetent barnehagepersonale. Om personal- og kompetanseutvikling i barnehagen*. Høyskoleforlaget AS, Kristiansand 2004.
- Kvistad Kari og Søbstad Frode. *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. J.W Cappelens Forlag AS, Oslo 2007.
- Pape Kari. *Fra plan til praksis 2. Dokumentasjon og vurdering i barnehagen*. Kommuneforlaget AS, Oslo 2009.
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Kunnskapsdepartementet 2006.
- Stortingsmelding nr.41. *Kvalitet i barnehagen*. Det Kongelige Kunnskapsdepartement 2009.
- Søbstad Frode. *Jaktstart på kjennetegn ved den gode barnehagen. Første rapport fra prosjektet "Den norske barnehagekvaliteten"*. Trondheim: DMMH's publikasjonsserie 02/02, 2002.
- Taguchi Hillevi Lenz. *Varfør pedagogisk dokumentation?* HLS Forlag, Stockholm 2007.
- Åberg Ann og Taguchi Hillevi Lenz. *Lyttende pedagogikk, etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Universitetsforlaget, Oslo 2006.

ETTERORD.

Da var oppgaven skrevet ferdig, og hvilken følelse sitter jeg igjen med? Det første som slår meg er lettelse og glede over å ha gjort ferdig oppgaven. Jeg sitter også med en følelse av stolthet over arbeidet jeg leverer fra meg. Likevel er kanskje den viktigste følelsen jeg sitter igjen med følelsen av å ha lært noe som jeg kan bruke som et nyttig verktøy som jeg kan bruke i jobben min som førskolelærer. Sammen med følelsen av å ha lært noe kommer også følelsen av å ville lære mer om pedagogisk dokumentasjon. Det jeg har fått med i denne oppgaven tror jeg bare er begynnelsen av mitt arbeid med pedagogisk dokumentasjon. Det er et stort og spennende felt å bevege seg inn på, når man begynner å se alle mulighetene denne formen for pedagogisk arbeid i barnehagen har. Det kan brukes i alt vi foretar oss.

Selv om dette har vært spennende og interessant å jobbe med, betyr ikke det at veien frem til den ferdige oppgaven bare har vært enkel. Det har vært runder med frustrasjon og tårer. Men hadde det ikke vært for disse rundene tror jeg ikke jeg hadde blitt fornøyd med resultatet. Da er det godt å bo et sted med lange asfalterte veier, med vakker natur rundt, som innbyr til en sykkeltur for å klare hodet.

Det er med oppgaveskriving som med sykling, det er i motbakkene det går oppover!

VEDLEGG.

VEDLEGG 1.

Intervjuguide.

Spørreundersøkelse, pedagogisk dokumentasjon.

Dokumentasjon kan være et middel for å få fram ulike oppfatninger og åpne for en kritisk og reflekterende praksis. Barns læring og personalets arbeid må gjøres synlig som grunnlag for refleksjon over barnehagens verdigrunnlag og oppgaver og barnehagen som arena for lek, læring og utvikling. (R-06, side 49)

1. Hva forstår du med pedagogisk dokumentasjon slik det er formulert i rammeplan for barnehagen?
2. Hvem i barnehagen/avdelingen gjør dokumentasjonsarbeidet?
3. Hvilke metoder brukes som utgangspunkt for pedagogisk dokumentasjon i din barnehage?
4. Hvem er det dere dokumenterer for?
5. Hva blir dokumentert?
6. Hvorfor dokumenteres akkurat dette?
7. Hva brukes den pedagogiske dokumentasjonen til senere?

OPPFØLGINGSSPØRSMÅL

Hei og tusen takk for gode svar på spørreundersøkelsen min. De er til stor nytte i oppgaven min.

Jeg har oppdaget at jeg ønsker å vite en ting til, og håper derfor at du tar deg tid til å svare på 1 spørsmål til.

I stortingsmelding 41 står det at det styrerne finner mest krevende med dokumentasjonsarbeidet er at det er tidkrevende i en allerede hektisk hverdag.

Mitt spørsmål er da: Hva går den tiden som brukes til dokumentasjonsarbeid på bekostning av?

Håper du tar deg tid til å svare på dette spørsmålet så raskt som mulig.

Igjen, tusen tusen takk for hjelpen. :)

Hilsen Marit

VEDLEGG 2.

Informasjonsbrev til barnehagene.

Informasjonsskriv om spørreundersøkelse.

Jeg har nå kommet til 4.studieår ved førskolelærerutdanningen, som jeg tar på deltid desentralisert ved Høgskolen i Nesna. I denne forbindelsen skal jeg skrive en fagoppgave i pedagogikk. For å kunne skrive denne fagoppgaven må jeg gjøre et forskningsarbeid. Jeg har valgt å skrive om **pedagogisk dokumentasjon**, og ønsker å gjøre en spørreundersøkelse blant noen styrere ved barnehager i Sunndal for å finne ut mer om dette temaet.

Grunnen til at jeg ønsker å skrive om dette temaet er at det stadig blir stilt større krav til kvalitet i barnehagen, blant annet gjennom Rammeplan og Stortingsmelding nr 41. Dette gjør at jeg ønsker å vite mer om hvordan jeg kan bruke pedagogisk dokumentasjon i utviklingsarbeid når jeg kommer ut i jobb i barnehagen som førskolelærer.

Jeg håper at du som styrer kan ta deg tid til å svare på de spørsmålene de spørsmålene som ligger vedlagt innen fredag i uke 42. Jeg tar kontakt i begynnelsen av uken for å høre om dette lar seg gjøre. Dette vil være av stor betydning for gjennomførelsen av oppgaven min.

Vedlagt finner dere også et skriv fra utdanningslederen for førskolelærerstudentene i Nesna, som bekrefter hvorfor vi vil gjennomføre undersøkelsen. Min veileder i oppgaven er Signe A Hansen, som også er vår lærer i pedagogikk. Hun kan nås på telefon nr. 75 05 78 89 eller e-post sah@hinesna.no .

Er det noe som er uklart, eller om du lurer på noe ta gjerne kontakt med meg. Jeg kan nås på mobil 97 65 20 22, på jobb ved Gjøra barnehage telefon nr. 71 69 42 36 eller på e-post mbjerkaas@student.hinesna.no eller marit.bjerkaas@sunndal.kommune.no

Jeg setter veldig stor pris på om dere tar dere tid til dette.
Med vennlig hilsen Marit Bjerkaas.

DEL 2

Jeg sendte deg en mail fredag 9/10-09 angående en fagoppgave i pedagogikk. I denne mailen skrev jeg at jeg skulle ta kontakt med deg i begynnelsen av denne uken. Jeg har ikke lyktes med å få tak i deg på telefon og sender nå denne mailen i stede.

Jeg håper veldig at du tar deg tid til å svare på spørsmålene mine, det vil være til STOR hjelp for meg.

Om du ikke får svart på spørsmålene innen fredag, hadde det vært veldig greit om du gir meg beskjed om det.

I mailen du fikk i forrige uke glemte jeg å skrive at alle svarene som kommer inn blir behandlet konfedensielt, og alle vil bli anonymisert i rapporten oppgaven skal ende opp i.

Er det noe du lurer på er det bare å ta kontakt. Jeg nås enklest på telefon: 97 65 20 22, eller ved Gjøra Barnehage på telefon 71 69 93 28.

Jeg ser veldig frem til å høre fra deg.

Med vennlig hilsen
Marit Bjerkaas.